

ДИЯН БОЖИДАРОВ

Едно вредно явление се настаня трайно в българското общество и постепенно свързваме с него. Става дума за „гражданския контрол“, „позицията“, която протестиращи групи оказват върху съда при хода на съдебен процес. Всеки има право да демонстрира, затова не можем да кажем, че тези прояви пред съдебните палати са незаконни. Но са извън на элементарни демократични и граждански функции - това трябва да бъде казано ясно, макар такова мнение да не събира много привърженици.

Тези дни футболните агитки овисаха Кърджали, преди това го направиха в Карлово и Пловдив заради делата за ваксифектите имоти. Но не са само те. Протест и контрапротест имаше при плеването на мярката за неопклонение на охранителя Петко Еленков тази година, обвинен в убийство на ром, както и при делото на имамите в Пазарджик миналата. Многократно са случалият във Варна, когато след инцидент или произшествие демонстранти искат „адекватно“ наказание на обвинения, или пък обратно - пазят го от „корумпираните лази“ на Темизда. Протестите пред съответните съдилища по повод конкретни дела и по време на провеждането им станаха десетки, навсякъде из страната, в много случаи дори не попадат в полето на медиите. Те имат и поздравена история - преди 5 години благодарствено се опитаха да защитят полиците по делото „Чората“, а преди 6 години атакисти притискаха съда при делото за магистралния инцидент с Волан Сидеров.

Аргументацията на тези прояви е обикновено една и съща. Звучи благородно: „Искаме да окажем граждански контрол, да покажем мнение, отношение.“ Знаеши, че много от тях са провокирани от совсем други мотиви; все пак трябва да говорим за „гражданствеността“ им - такова ли са наистина, помагат ли

Криворазбраният граждански контрол само вреди

Пред правосъдието основателно стои въпросът „Как“ - как да стане по-справедливо. Но няма да се случи чрез площаден натиск при съдебни дела

Лидерът на „Атака“ Волан Сидеров често се облъсква с правосъдието и затова неговите фенове периодично се опитват да влияят върху съда.

СНИМКА: ЮЛИЯН САБЕВ

на обществото. Права го с две уточнения. Първото, че в обществото има наслоено чувство за несправедливост, до голяма степен вината е на съдебната система; много от протестите са

отчаян вик за правда,

търсене на брод в безизходната, а и опит да се влияе на наместна корумпирани магистрати (което не значи, че броят е верен). Второто уточнение е, че не концентрирам само дела, т.е. действия на прокуратура, съд, адвокати, основания. Коментирам мигните пред съдилищата (смятам например, че поисканите накуп над 20 имота от мюфтийството говорят за преданост, политика; не мисля, че то има исторически и морални основания да го прави; но това не значи, че мнението ми е юридически издръжано или пък е добре да го влинявам на съда).

И така, сто защо този вид протести нямат гражданска полезност. Аргументите са стари, няколко следва да бъдат припомнени: 1. Съдебната система трябва да е независима, разделението на властите не е само поради необходимостта законодателната и изпълнителната да не влияят, продиктувано е и от факта, че тя следва да е самостоятелна от избиратели и обществено мнение, които съответно въздействат на вторите две власти. 2. Общественото мнение няма отношение към истината, в съдебната зала

трябва да се раздава правда, не демокрация

3. Правдата следва да бъдат доказвана спрямо законите, а не според понятието морал (всеки има индивидуално такова). 4. Правораздаването е висша форма на компетентност, то не е нещо, което може да се върши от всеки, няма как да е общоразбрано и понятно. 5. Независима съдебна власт не означава, че тя непременно ще е компетентна и честна; но като е зани-

(Продължава на 10-а стр.)

АНАЛИЗ

Личните данни у нас текат като през решето

А в същото време официално дори две министерства не могат да си разменят информация за гражданите

ДИНА ХРИСТОВА

Миналата година от името на Сливен искат от междуобластния онкодиспансер на Стара Загора имената на регистрираните в него онкоболни от общината. Идеята е да се направи регистър с потенциално застрашените от онкозаболявания лица, за да бъдат те проследявани редовно. Община Сливен обаче така и не получава информацията заради становището на Комисията за защита на личните данни. Мотивите са много добри - да се извър-

ши реална превенция на тези лица. Но ще се навлезе доста в личната сфера не само на болните, а и на техните роднини. Анализирани е нормативната база, разпоредбите на закона за здравето и в кои случаи може да бъде предоставена здравна информация. Областната и общинската управа не са в тези категории и могат да „я“ получат само след изрично съгласие на хората, които биха влезли в регистъра“, са аргументите на комисията.

Година и половина дори социалното министерство не мо-

жеше да получава данни от образователното за младите, напуснали училище, за да бъдат включени в програми и мерки за заетост и обучение. Нищо че и двете са министерства и имат право да обработват лични данни. Трябваше да се промени закон, в който специално да се каже, че социалното министерство може да оперира с такива данни, за да започне да ги получава.

Отказ да получат достъп до две психиатрични досиета при разследване на престъпление получават и две районни упра-

вления на МВР.

Въпреки тези строги мерки личните данни на гражданите пак се оказват на практика незащитени. Според закона например при задичаване на администратор с лични данни, той трябва да представи доказателство, че те са унищожени. Но дали някой не е направил копие, или вече не е продадал данните, гаранция няма. От комисията също призна пред „Съг“, че във века на електронната ера няма доказателство, което би могло да гарантира това. „Никой не може да знае

какво има в главата на човек и какво той смята да прави с тази информация“, коментира Десислава Тошкова, директор на дирекция „Правно-нормативна дейност, обучение и международно сътрудничество“ в комисията.

Неслучайно в момента се предвижда промяна в Кодекса на труда, която ще даде право на трудовите инспектори да прекратяват трудов договор, ако има данни, че той фактически никога не е упражняван. Причината са жалби от гражданите.

(Продължава на 10-а стр.)

Криворазбраният граждански контрол...

(Продължение от 9-а стр.)

сима, просто няма как да стане такава, а влиянието на площадното мнение е не по-малко вредно от политическото.

Вече чувам противоположни гласове. Искрените пак звучат като сподавено отчаяние: „Как бе, човек, как, нали виждаш какво става - магистратите са корумпирани, политици ги назначават, диктуват им, пресътлици са на свобода, дела се волят, колкото някой да бъде „държав на кашка“. Как ще се оправят нещата, ако не сме ние, гражданите? Нали трябва да покажем, че ни има, че сме тук, че все още в България са останали хора, искащи честност и справедливост?! Как да се променят нещата, ако стоим и гледаме?“ И наистина, ужасно е например да видиш неосъден педофил. Или пък корумпиран съдия да ти открадне имота - какво друго да направиш, освен да протестираш.

Проблемът е, че въпросът „Как“ няма отговор

Просто няма, никой не знае решението. Който сочи панацея, заблуждава, а който си въобразява, че площадът може да

Понякога пред съдебната палата се събират протести, организирани от двете страни - в случая роми и националисти протестираха едновременно пред Съдебната палата по дело за прострелян от охранител ром.

замени институцията в раздаването на справедливост, иска по-лесна историята.

Въпросът „Как“ по отношение на правораздаването е част от по-големия: „Как да оправим

България?“ И без да се сочат абсолютни резултати, все пак трябва да бъдат казани няколко неща:

1. България има едва 25-годишен демократичен период. Новото време идва при нас преди 125 години, като в него има два световни войни - кратък и неподходящ исторически отрязък за установяване на справедливо общество;

изключително кратък спрямо тия,

на които искаме да приличаме. 2. Гражданският олт изглежда самоусъвършенстващ, но то е ефективно и нужно, само в сферата на полетката - законотворчество, контрол при назначения, харене на обществен ресурс и т.н. (вкл. и за съдебната власт - но контрол не върху самите дела). 3. На България е нужен консенсус и съюз между честните и можещите (магистрати, представители на интелектуални професии, хора от бизнеса и културата), които да следят за спазването на измисления преди векове обществен договор, справедливостта и ефективните институции са заложени в него, няма нужда да откриваме топлата вода; въпросът е кога (и дали) тези хора ще се припознават.

Време трябва. И граждански натиск, но там, където е допустимо.

АНАЛИЗ

(Продължение от 9-а стр.)

дани, че имат договор с фирма, за който дори не подозират. Най-вероятно техните данни са използвани некоректно, за да се докаже по-голям персонал при кандидатстване на обществени поръчки например; в които има изисквания за насти лица, определени специалисти и т.н. Пък заради неправомерно прехвърляне на партици от един пенсионен фонд в друг без знанието на лицето биха въведени по-строги мерки за това, изключително закъсно при нотариус. През 2013 г. в комисията са се жалвали и пазители със сменени лични лекари без тясно знание.

Най-често напомнянето, че запитата на личните данни е все по-невъзможна, идва по телефона. Вероятно няма българин, който да не е увещаван да участва в

анкета по джииесема

и който да не се чудил откъде анкетиорите имат телефонния му номер и имената. В този случай всеки може да поиска писмено информация по какъв повод и откъде фирмата, която го анкетира, има негови лични данни. Ако не получи отговор в 14-дневен срок или пък го уверят, че никой не разполага с неговите данни, може да подаде жалба до комисията. Тя може и да не намери данни, че правата точно на това лице са нарушени, но пък при проверката може да установи дали да се събира неправомерно информация за отделни лица, е практика в съответната фирма.

„Всяко оплакване до комисията лицата квалифицират като

Личните данни у нас текам като през решето

жалба. Жалба обаче е само това оплакване, в което има нарушение на личните права. Комисията не се произнася по анонимни искания, но ако в такова се поставя въпрос от обществена значимост, се самоосзира“, обяснява Десислава Тошкова.

Преди време било практика болниците да отказват на наследици на починали пациенти болничната документация и епикриза за техните покойни близки, защото според законодателството в здравеопазването те се дават само на пациентите, и то лично. От комисията обаче са категорични, че наследниците имат право на тези документи. Специалистите по човешки ресурс са сред най-съвестните по отношение на закона за личните данни, постоянно имат въпроси, изключително дали могат да дадат информация за служител на... управителя на фирмата.

Преди време от фирма попитали дали могат да въведат като система за сигурност т.нар. венкод. Това е система, която

отчита движението на хемоглобина

Оказало се, че то е специфично за всеки. От фирмата искали да запишат тези данни на служителите си и те да са кодът за достъп, за да се

осъществи по-голям контрол върху дисциплината и за по-сигурна защита от кражби. Но преценката на експертите е, че има и други правни механизми за осъществяване на контрол, без да се навлиза толкова драстично в личния живот на хората. Тази система би нарушила два от основните принципи при събирането на данни - целестобразност и пропорционалност. В първия случай се искат данни, които не са необходими за постигане на дадена цел. Във втория се събира много повече лична информация от необходимата и това е най-често нарушаваният от администрациите принцип.

Според комисията венкодът може да бъде въведен, но при безспорно доказано лично съгласие на служителите. Експертите обаче признават, че в някои ситуации дори личното съгласие е под въпрос, тъй като би могло да е дадено под натиск. Затова в момента на европейско ниво вървят дебати за въвеждане на регламент да не се приема лично съгласие при йерархични отношения - например съгласие на служител, дадено пред шефа от страх от уволнение. Би трябвало да е невъзможно и сключване на договори по телефон, за които

настояват комуникационните компании и банките, тъй като няма система, която да гарантира със сигурност дали отстреша е лицето, дало съгласие за контракта.

Най-често достъп до данните в ГРАО искат ВИК дружества, топлофикационни и банки, за да защитят законните си интереси. От комисията твърдят, че много внимателно дават такова разрешение, и то след като установят, че с подписа си под общите условия на договора клиентът се е съгласил на това. Ако журналисти правят разследване за т.нар. калинки във властта, т.е. хората без нужната квалификация, обработването на данни за образованието им е законосъобразно, тъй като е от обществен интерес. Но ако се искат данни за образованието на министър, е недопустимо, тъй като в закона няма изискване за такова, обясняват експертите по защита на личните данни.

До момента комисията не е стигала до най-тежкото наказание - заличаване на администратор от регистъра. Вероятно защото глобите за нарушения на нормативната база за защита на личните данни са доста солени и според шефката на комисията Венета Шопова имат възпиращ характер. Ако бъде отказана ин-

формация на лицата за какво се събират техните данни, санкцията е от 2000 до 20 000 лв. Ако комисията не получи съдействие при упражняване на правомощията си, глобата започва от 1000 и стига до 10 000 лв. И в тези случаи не е аргумент, че информацията е търговска или друга тайна.

Най-солена е санкцията за неправомерно събиране, обработване или предоставяне на лични данни. Тя започва от 10 000 и стига до 100 000 лв. „Не могат т.нар. чувствителни данни, каквито са тези в здравеопазването, да се съхраняват

на хартия в отворени рафтове

например. Трябва да има технически и организационни мерки за съхранението им“, категорични са от комисията. Трябва и задължително да има регламент докога ще се съхранява информацията и при какви условия ще се унищожават.

Кое е лични данни пък се решава във всеки отделен случай. „Никъде по света няма да намерите примерен списък какво са лични данни. В определени случаи три имена на физическо лице - Иван Петров Иванов, няма да са такива, тъй като лицето не може да бъде идентифицирано недвусмислено по тях. Ако има адрес, ЕГН или номер на лична карта или роднински взаимоотношения с друго лице, тогава вече са лични данни. Но понякога само две имена могат да идентифицират лицето. Винаги давам пример с нотариус Чайка Бележкова“, коментира Десислава Тошкова.